

УДК 159.98:[378.011.3-051:614.23/.25]

Павелків Роман

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0002-6564-4507>

Левко Олександр

здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0009-0004-3672-0381>

DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi22.383

ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Анотація. У статті представлено досвід емпіричної розробки проблеми особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів в умовах їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти.

За результатами емпіричного дослідження виявлено, що за ступенем прояву структурних компонентів професійного становлення «цілі» і «Я-концепція», а також рівнем прояву особистісних характеристик «самоконтроль», «прихильність» і «експресивність» на рівні вираженої тенденції частка здобувачів вищої медичної освіти з високим рівнем їх вираженості перевищує частку майбутніх лікарів з низьким рівнем їх вираженості.

Емпірично підтверджено детермінуючий характер впливу особистісних характеристик майбутніх лікарів на ступінь розвитку структурних компонентів їх професійного становлення. Показано, що в основі розвитку такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як «цілі», лежить комплекс їх особистісних характеристик – «самоконтроль», «емоційна стійкість» і «прихильність». Підтверджено, що розвиток такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як «ресурси», визначається високим ступенем вираженості особистісної характеристики «експресивність», а структурного компоненту професійного становлення «Я-концепція» – високим ступенем вираженості особистісних характеристик «прихильність», «самоконтроль» та «емоційна стійкість».

Ключові слова: майбутній лікар, професійне становлення, особистісні характеристики, структурні компоненти, особистісні детермінанти

Постановка проблеми. Безпрецедентний характер викликів і негативних соціогуманітарних наслідків, зумовлених неспровокованою агресією російської федерації, потребують нетривіальних стратегічних рішень у багатьох сферах суспільного функціонування нашої держави, зокрема, у сфері вищої освіти. Вітчизняна вища школа в умовах війни виступає локомотивом суспільної трансформації, а професійна підготовка майбутніх фахівців – найбільш затребуваним і конкурентоспроможним її напрямком.

Професійне становлення майбутнього фахівця в умовах його учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти виступає як пріоритетний проблемний напрямок сучасної психологічної теорії і практики, що з урахуванням специфіки фахової спеціалізації здобувача вищої освіти дозволяє конкретизувати психологічний зміст

професійного становлення майбутнього лікаря в напрямку оптимізації його особистісного розвитку і професійної самореалізації. Як свідчить сучасний теоретичний та емпіричний досвід розробки проблеми професійного становлення майбутніх лікарів, на сьогодні фактично відсутні розвідки, присвячені емпіричному дослідженню *особливостей його особистісної детермінації* в умовах учбово-професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому медичному закладі освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Психологічна традиція розробки проблеми професійного становлення майбутніх лікарів в умовах їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти пов'язана з працями таких вітчизняних науковців, як Кульбашна (2014), Лазуренко (2017), Магрламова (2016), Тітова (2017), Філоненко (2015), Хоменко (2015) та ін. Актуальний простір прикладання дослідницьких зусиль означених науковців сфокусований на вивченні широкого спектру релевантних психологічних процесів, компонентів і складових професійного становлення майбутніх лікарів, зокрема, їх професійно значущих психофізіологічних властивостей, професійно важливих якостей, професійної компетентності, характеристик особистісної спрямованості тощо.

Евристичним і продуктивним у контексті розуміння закономірностей процесу професійного становлення майбутніх лікарів є психологічний підхід, запропонований вітчизняним дослідником Кокуном (2012). Автор розглядає професійне становлення майбутніх фахівців в умовах учбово-професійної підготовки в закладі вищої освіти як різноплановий, полідетермінований і різнорівневий процес формування їх соціально значущих, професійно важливих якостей, особистісної і професійної спрямованості; формування професійної компетентності, готовності до перманентного професійного зростання, пошуку оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей, що у перспективі дослідження особливостей особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів в умовах фахової підготовки у вищому медичному закладі освіти стане основою для операціоналізації його емпіричних корелятив.

Концептуалізація проблеми професійного становлення здобувачів вищої освіти також знаходить своє продуктивне відображення у психологічному підході, запропонованому вітчизняним науковцем Столярчуком (2016). Його авторську діагностичну розробку з високим рівнем психометричної якості було неодноразово успішно апробовано дослідниками в рамках вивчення проблемних аспектів професійного становлення майбутніх фахівців в закладах вищої освіти.

З метою вивчення динамічних особливостей професійного становлення майбутніх фахівців автор пропонує практичний інструмент для вимірювання таких його базових змістовно-структурних компонентів, як «цілі», «ресурси» і «Я-концепція». Перший компонент характеризує цілі майбутніх фахівців, їх мотивацію та цінності майбутньої професійної діяльності; другий компонент – соматичні, енергетичні, особистісні (емоційно-вольові та інтелектуальні якості) їх характеристики, які забезпечують процесуальну сторону професійного становлення; а третій компонент – комплекс характеристик вищого порядку: рівень професійної самооцінки і домагань, ступінь сформованості професійного Я-образу, рівень рефлексії результатів професійного становлення (Столярчук, 2016).

На підставі аналізу та узагальнення результатів досліджень, проведених вітчизняними науковцями (Кокун (2012), Кульбашна (2014), Лазуренко (2017), Столярчук (2016), Тітова (2017), Філоненко (2015), Хоменко (2015) та ін.), можна заключити, що професійне становлення майбутніх лікарів як предмет психологічного аналізу розглядається переважно в аспекті вивчення особливостей і закономірностей засвоєння ними професійних компетентностей, процесуальних, цільових характеристик фахової підготовки, ціннісних і мотиваційних складових професійної самореалізації тощо. При всій важливості вивчення означених аспектів актуальної проблеми, за межами емпіричної розробки все ще залишається

широкий спектр феноменів та явищ, релевантних закономірностям особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів в умовах їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти.

Мета статті полягає у вивченні особливостей особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів.

Методика та організація дослідження. Дана емпірична розвідка стала одним із напрямків реалізації комплексної дослідницької програми з вивчення психологічних закономірностей професійного становлення майбутніх лікарів в умовах їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти. Власне, актуальна наукова розвідка дозволить в певній мірі нівелювати дефіцит концептуальних узагальнень та емпіричних даних в даній проблемній області.

Загалом в емпіричному дослідженні брало участь 126 випробуваних – 72 здобувача вищої освіти IV-V курсів медико-фармацевтичного факультету ДЗ «Луганський державний медичний університет» і 54 магістра стоматологічного факультету Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. В якості критеріїв репрезентативності вибіркової сукупності було визначено соціально-демографічні (стать, вік) характеристики випробуваних.

Емпірична розробка проблеми професійного становлення майбутніх лікарів була реалізована в рамках двох незалежних у методичному і процесуальному плані науково-дослідницьких етапів з різним рівнем складності вирішуваних завдань. Основними завданнями, які вирішувались в рамках реалізації першого етапу емпіричного дослідження, стало:

1) Визначення актуального рівня вираженості структурних компонентів професійного становлення майбутніх лікарів на випускних курсах (або завершальному етапі) їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти: «*цілі*» (цілі, мотивація та цінності майбутньої професійної діяльності); «*ресурси*» (соматичні, енергетичні, особистісні (тобто, емоційно-вольові, інтелектуальні якості) характеристики, які забезпечують процесуальну сторону процесу професійного становлення); «*Я-концепція*» (характеристики професійного становлення вищого порядку: рівень сформованості професійного Я-образу, ступінь рефлексії результатів професійного становлення, рівень професійної самооцінки і домагань). З метою вирішення означеного завдання було використано психодіагностичну методику «Рівень і тип професійного становлення студентів» (авт. Столярчук, 2016);

2) Визначення актуального рівня вираженості психологічних показників майбутніх лікарів, які визначають специфічні особливості і характеристики їх особистісного профілю: «*екстраверсія – інтроверсія*» (активність-пасивність, домінування-підлеглість, товариськість-замкнутість, пошук вражень-уникнення вражень, прояв почуття провини-уникнення почуття провини); «*прихильність – відособленість*» (теплота-байдужість, співпраця-суперництво, довірливість-підозрілість, розуміння-нерозуміння, повага інших-самоповага); «*самоконтроль – імпульсивність*» (акуратність-неакуратність, наполегливість-відсутність наполегливості, відповідальність-безвідповідальність, самоконтроль поведінки-імпульсивність (відсутність самоконтролю), передбачливість-безпечність); «*емоційна стійкість – емоційна нестійкість*» (тривожність-безтурботність, напруженість-розслабленість, емоційна лабільність-стабільність, депресивність-емоційна комфортність, самокритика-самодостатність); «*експресивність – практичність*» (допитливість-реалістичність, артистичність-неартистичність, цікавість-консерватизм, сенситивність-нечутливість, пластичність-ригідність). З метою вирішення означеного завдання було використано багатофакторний особистісний питальник «Велика п'ятірка» (авт. Мак-Крає і Коста, адапт. Хромов, 2000).

У рамках реалізації другого етапу дослідження вирішувалось завдання визначення взаємозалежності між структурними компонентами професійного становлення майбутніх лікарів і психологічними показниками їх особистісного профілю. Фактично, на даному

дослідницькому етапі перевірялась гіпотеза про детермінуючий характер впливу особистісних характеристик майбутніх лікарів на ступінь розвитку структурних компонентів їх професійного становлення. З метою перевірки означеної гіпотези використовувався непараметричний метод відмінностей для направлених альтернатив Джонкхієра-Терпстра (Bühl, 2005).

Процедури статистичного аналізу емпіричних даних було реалізовано за допомогою статистичного пакету програм SPSS 20.0.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами аналізу даних емпіричного дослідження в рамках реалізації першого його етапу стало можливим стверджувати, що найбільш вираженим у відсотковому відношенні ступенем розподілу усіх психологічних показників студентів вищих медичних закладів освіти – структурних компонентів професійного становлення і психологічних характеристик особистісного профілю – є середній рівень (див. табл. 1).

Таблиця 1.

**Рівень вираженості емпіричних психологічних показників майбутніх лікарів
(у % від загальної кількості випробуваних)**

Психологічні показники	Рівень вираженості показників			Всього
	низький	середній	високий	
Психологічні характеристики особистісного профілю				
«екстраверсія – інтроверсія»	23,2	53,1	23,7	100
«прихильність – відособленість»	16,3	59,7	24,0	100
«самоконтроль – імпульсивність»	14,8	54,2	31,0	100
«емоційна стійкість – емоційна нестійкість»	20,2	61,4	18,4	100
«експресивність – практичність»	18,8	57,9	23,3	100
Структурні компоненти професійного становлення				
«цілі»	11,4	62,1	26,5	100
«ресурси»	22,5	57,3	20,2	100
«Я-концепція»	14,2	60,8	25,0	100

З огляду на це, змістову інтерпретацію виявлених тенденцій у розподілі емпіричних показників студентів вищих медичних закладів освіти, тобто змістовно-структурних компонентів професійного становлення і характеристик особистісного профілю, доцільно буде здійснювати з урахуванням характеру співвідношення пропорцій між високим і низьким рівнями їх вираженості.

Так, детальний аналіз характеру співвідношення у майбутніх лікарів високого і низького рівнів вираженості означених психологічних показників дозволив виявити наступні тенденції. Найбільші диспропорції у співвідношенні між високим і низьким рівнями вираженості структурних компонентів професійного становлення і характеристик особистісного профілю здобувачів вищої медичної освіти виявлено у відношенні показників:

«самоконтроль – імпульсивність», що змістовно релевантне проявам акуратності (охайності), наполегливості, відповідальності, самоконтролю поведінки, передбачливості (31,0% і 14,8% відповідно); «цілі», що змістовно релевантне проявам високого ступеня усвідомлення цілей та вираженості мотивації майбутньої професійної діяльності, а також сформованості її суб'єктивної ціннісної основи (26,5% і 11,4% відповідно); «Я-концепція», що змістовно релевантне проявам високого рівня сформованості професійного Я-образу, особистісної рефлексії результатів професійного становлення, професійної самооцінки і домагань (25,0% і 14,2% відповідно); «прихильність – відособленість», що змістовно релевантне прояву теплоти, довірливості, розуміння, поваги до інших, співпраці (24,0% і 16,3% відповідно); «експресивність – практичність», що змістовно релевантне проявам високого рівня допитливості, артистичності, цікавості, сенситивності, пластичності (23,3% і 18,8% відповідно).

Таким чином, за ступенем прояву змістовно-структурних компонентів професійного становлення «цілі» і «Я-концепція», а також ступенем прояву особистісних характеристик «самоконтроль – імпульсивність», «прихильність – відособленість» і «експресивність – практичність» на рівні вираженої тенденції частка здобувачів вищої медичної освіти з високим рівнем їх вираженості перевищує частку здобувачів вищої медичної освіти з низьким рівнем їх вираженості.

На підставі аналізу результатів реалізації другого етапу емпіричного дослідження було виявлено ряд важливих закономірностей. Так, підтверджено статистично значимий характер взаємозалежності між ступенем вираженості особистісних характеристик здобувачів вищої медичної освіти і рівнем прояву змістовно-структурних компонентів їх професійного становлення (див. табл. 2).

Таблиця 2.

Відмінності середніх значень вираженості особистісних характеристик майбутніх лікарів залежно від ступеня вираженості структурних компонентів їх професійного становлення

Особистісні характеристики	Ступінь вираженості структурного компонента професійного становлення			Значення ймовірності (p)
	низький	середній	високий	
Структурний компонент професійного становлення «цілі»				
«екстраверсія – інтроверсія»	46,5	48,3	44,2	0,864
«прихильність – відособленість»	50,6	46,2	54,5	0,002
«самоконтроль – імпульсивність»	48,0	51,4	55,6	0,000
«емоційна стійкість – емоційна нестійкість»	42,7	45,5	50,1	0,000
«експресивність – практичність»	43,9	44,2	44,6	0,237
Структурний компонент професійного становлення «ресурси»				
«екстраверсія – інтроверсія»	45,2	43,9	44,7	0,796
«прихильність – відособленість»	47,8	47,0	46,5	0,829

«самоконтроль – імпульсивність»	46,5	47,6	47,4	0,875
«емоційна стійкість –	43,1	42,8	42,4	0,658
«експресивність – практичність»	46,6	46,9	48,5	0,010
Структурний компонент професійного становлення «Я-концепція»				
«екстраверсія – інтроверсія»	47,1	46,8	46,9	0,906
«прихильність – відособленість»	48,3	49,7	54,9	0,000
«самоконтроль – імпульсивність»	46,7	49,1	51,8	0,000
«емоційна стійкість –	44,2	46,5	49,3	0,000
«експресивність – практичність»	44,5	44,8	45,2	0,304

Якщо прослідкувати характер виявлених тенденцій (трендів) у розподілі середніх значень психологічних показників особистісного профілю майбутніх лікарів на різних ступенях вираженості такого структурного компоненту їх професійного становлення, як «цілі», то стає очевидним, що достовірний лінійний тренд до зростання середніх значень вираженості спостерігається у відношенні таких їх особистісних характеристик, як «самоконтроль – імпульсивність» ($p \leq 0,001$) і «емоційна стійкість – емоційна нестійкість» ($p \leq 0,001$). Щодо такої особистісної характеристики майбутніх лікарів, як «прихильність – відособленість», то у відношенні неї також можна зафіксувати статистично достовірний характер відмінностей середніх значень на різних рівнях вираженості такого структурного компоненту їх професійного становлення, як «цілі» ($p \leq 0,01$). Проте характер означеного тренду матиме нелінійний характер.

Змістове узагальнення виявлених тенденцій у розподілі психологічних показників особистісного профілю здобувачів вищої медичної освіти на різних ступенях вираженості такого структурного компоненту їх професійного становлення, як «цілі», дозволяє підтвердити у відношенні особистісних характеристик майбутніх лікарів «самоконтроль – імпульсивність», «емоційна стійкість – емоційна нестійкість» і «прихильність – відособленість» статус предикторів високого ступеня усвідомлення цілей та вираженості мотивації майбутньої професійної діяльності, а також сформованості її суб'єктивної ціннісної основи. Іншими словами, високий ступінь усвідомлення цілей та вираженості мотивації майбутньої професійної діяльності майбутніх лікарів, а також сформованості у них суб'єктивної ціннісної основи такої діяльності ймовірно визначатиметься високим рівнем вираженості:

- особистісної наполегливості, відповідальності, самоконтролю поведінки та передбачливості («самоконтроль – імпульсивність»);
- особистісної самодостатності, врівноваженості, емоційної стабільності, стійкості та емоційної комфортності («емоційна стійкість – емоційна нестійкість»);
- особистісної довірливості, взаєморозуміння, готовності до співпраці, поваги до інших («прихильність – відособленість»).

Аналіз характеру тенденцій у розподілі середніх значень психологічних показників особистісного профілю майбутніх лікарів на різних ступенях вираженості такого структурного компоненту їх професійного становлення, як «ресурси», дозволив зафіксувати достовірний лінійний тренд до зростання середніх значень вираженості лише у відношенні особистісної характеристики «експресивність – практичність» ($p \leq 0,01$). Власне, Випуск 22, 2024. Збірник наукових праць РДГУ

особистісна характеристика *«експресивність – практичність»* ймовірно виступатиме предиктором високого рівня вираженості соматичних, енергетичних, особистісних (тобто, емоційно-вольових, інтелектуальних) характеристик, які забезпечують процесуальну сторону професійного становлення. Іншими словами, високий ступінь вираженості у здобувачів вищої медичної освіти соматичних, енергетичних та особистісних характеристик, які забезпечують процесуальну сторону професійного становлення, визначатиметься високою особистісною пластичністю, високим рівнем допитливості, артистичності, сенситивності та цікавості (*«експресивність – практичність»*).

Насамкінець, якщо прослідкувати характер виявлених тенденцій (трендів) у розподілі середніх значень психологічних показників особистісного профілю майбутніх лікарів на різних ступенях вираженості такого структурного компоненту їх професійного становлення, як *«Я-концепція»*, то стає очевидним, що достовірний лінійний тренд до зростання середніх значень вираженості спостерігається у відношенні таких їх особистісних характеристик, як *«прихильність – відособленість»* ($p \leq 0,001$), *«самоконтроль – імпульсивність»* ($p \leq 0,001$) та *«емоційна стійкість – емоційна нестійкість»* ($p \leq 0,001$).

Змістове узагальнення виявлених тенденцій у розподілі психологічних показників особистісного профілю здобувачів вищої медичної освіти на різних ступенях вираженості структурного компоненту професійного становлення *«Я-концепція»* дозволяє зафіксувати у відношенні особистісних характеристик *«прихильність – відособленість»*, *«самоконтроль – імпульсивність»* та *«емоційна стійкість – емоційна нестійкість»* статус предикторів високого рівня сформованості у майбутніх лікарів професійного Я-образу, особистісної рефлексії результатів професійного становлення, професійної самооцінки і домагань. Іншими словами, високий ступінь сформованості у майбутніх лікарів професійного Я-образу, особистісної рефлексії результатів професійного становлення, професійної самооцінки і домагань ймовірно визначатиметься високим рівнем вираженості:

- особистісної довірливості, взаєморозуміння, готовності до співпраці, поваги до інших (*«прихильність – відособленість»*);
- особистісної наполегливості, відповідальності, самоконтролю поведінки та передбачливості (*«самоконтроль – імпульсивність»*);
- особистісної самодостатності, врівноваженості, емоційної стабільності, стійкості і комфортності (*«емоційна стійкість – емоційна нестійкість»*).

Таким чином, узагальнення результатів, отриманих на другому етапі емпіричного дослідження, дозволяє підтвердити гіпотезу про детермінуючий характер впливу особистісних характеристик майбутніх лікарів на ступінь розвитку структурних компонентів їх професійного становлення.

З огляду на це, можна зробити висновок, що в основі розвитку такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як *«цілі»*, лежить комплекс їх специфічних особистісних характеристик: *«самоконтроль»*, *«емоційна стійкість»* і *«прихильність»*. Розвиток такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як *«ресурси»*, визначається особистісною характеристикою *«експресивність»*, а структурного компоненту професійного становлення *«Я-концепція»* – комплексом особистісних характеристик *«прихильність»*, *«самоконтроль»* та *«емоційна стійкість»*.

Висновки і перспективи подальших розвідок. За результатами емпіричної розробки проблеми особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів в умовах їх учбово-професійної підготовки у вищому медичному закладі освіти виявлено ряд важливих закономірностей.

Виявлено, що за ступенем прояву структурних компонентів професійного становлення *«цілі»* і *«Я-концепція»*, а також рівнем прояву особистісних характеристик *«самоконтроль»*, *«прихильність»* і *«експресивність»* на рівні вираженої тенденції частка

здобувачів вищої медичної освіти з високим рівнем їх вираженості перевищує частку майбутніх лікарів з низьким рівнем їх вираженості.

Емпірично підтверджено детермінуючий характер впливу особистісних характеристик майбутніх лікарів на ступінь розвитку структурних компонентів їх професійного становлення. Зокрема, виявлено, що в основі розвитку такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як «цілі», лежить комплекс їх особистісних характеристик – «самоконтроль», «емоційна стійкість» і «прихильність». Також підтверджено, що розвиток такого структурного компоненту професійного становлення майбутніх лікарів, як «ресурси», визначається високим ступенем вираженості такої особистісної характеристики, як «експресивність», а структурного компоненту професійного становлення «Я-концепція» – високим ступенем вираженості особистісних характеристик «прихильність», «самоконтроль» та «емоційна стійкість».

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в напрямку розробки та емпіричної верифікації концептуальної моделі особистісної детермінації професійного становлення майбутніх лікарів залежно від специфіки їх медичної спеціалізації.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Коkun О. М. (2012) *Психологія професійного становлення сучасного фахівця. (Монографія).* Київ.
- Кульбашна, Я. А. (2014) Концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології. *Освітологічний дискурс*, 2 (6), 86-96.
- Лазуренко, О. О. (2017) *Психологічні особливості формування емоційної компетентності майбутнього лікаря. (Дис. ... канд. психол. наук).* Київ.
- Магрламова, К. Г. (2016) Професійне становлення майбутнього лікаря. *Імідж сучасного педагога*, 7 (166), 44-47.
- Столярчук, О. А. (2016) Опис та психометричні характеристики психодіагностичної методики «Рівень і тип професійного становлення студентів». *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 37, IV (72), 237-251.
- Тітова, А. (2017) Формування професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів. *Витоки педагогічної майстерності*, 19, 86-89.
- Хоменко, К. П. (2015) Формування професійної компетентності майбутніх лікарів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 36, II (62), 321-330.
- Хромов, А. Б. (2000) *Пятифакторный опросник личности.* Курган: КГУ.
- Філоненко, М. М. (2015) *Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. (Монографія).* Київ: Центр учбової літератури.
- Bühl A., Zöfel P. SPSS (2005) *Version 10. Einführung in die moderne Datenanalyse unter Windows.*

REFERENCES

- Kokun O. M. (2012) *Psykhologhiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia. (Monohrafiia). [Psychology of professional development of a modern specialist. (Monograph)].* Kyiv.
- Kulbashna, Ya. A. (2014) Kontseptualni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi stomatolohii. [Conceptual bases of formation of professional competence of future specialists in the field of stomatology]. *Osvitolohichniy dyskurs. [Educational discourse]*. 2 (6), 86-96.
- Lazurenko, O. O. (2017) *Psykholohichni osoblyvosti formuvannia emotsiinoi kompetentnosti maibutnoho likaria. (Dys. ... kand. psykhol. nauk). [Psychological features of the formation of emotional competence of the future doctor. (Dis. ... Cand. Psychol. Sciences)].* Kyiv.

- Mahrlamova, K. H. (2016) Profesiine stanovlennia maibutnoho likaria. [Professional formation of the future doctor]. *Imidzh suchasnoho pedahoha. [The image of a modern teacher]*. 7 (166), 44-47.
- Stoliarchuk, O. A. (2016) Opys ta psikhometrychni kharakterystyky psikhodiagnostychnoi metodyky «Riven i typ profesiinoho stanovlennia studentiv». [Description and psychometric characteristics of the psychodiagnostic technique «Level and type of professional development of students»]. *Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody»*. [Humanitarian Bulletin of Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda]. 37, IV (72), 237-251.
- Titova, A. (2017) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh simeinykh likariv. [Formation of professional competence of future family doctors]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti. [Origins of pedagogical skills]*. 19, 86-89.
- Khomenko, K. P. (2015) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv. [Formation of professional competence of future doctors]. *Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody»*. [Humanitarian Bulletin of Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda]. 36, II (62), 321-330.
- Khromov, A. B. (2000) *Pyatifaktornyy oprosnik lichnosti. [Five Factor Personality Inventory]*. Kurgan.
- Filonenko, M. M. (2015) *Psykhologhiia osobystisnoho stanovlennia maibutnoho likaria. (Monohrafiia). [Psychology of personal development of the future doctor. (Monograph)]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
- Bühl A., Zöfel P. **SPSS** (2005) *Version 10. Einführung in die moderne Datenanalyse unter Windows*.

DISPOSITIONAL DETERMINANTS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE DOCTORS

Roman Pavelkiv

Doctor of psychological sciences, professor,
Head of the Department of Life-span & Pedagogical Psychology
Rivne State University of the Humanities
<http://orcid.org/0000-0002-6564-4507>

Oleksandr Levko

PhD student at the Department
of Developmental and Pedagogical Psychology,
Rivne State University of Humanities
<https://orcid.org/0009-0004-3672-0381>

DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi22.383

Abstract. *The article presents the experience of empirical development of the problem of personal determination of the professional development of future doctors in the conditions of their educational and professional training in a higher medical institution of education.*

According to the results of the empirical study, it was found that according to the degree of manifestation of the structural components of professional formation «goals» and «self-concept», as well as the level of manifestation of the personal characteristics «self-control», «affection» and «expressiveness» at the level of a pronounced trend, the share of higher medical education

graduates with a high level of their severity exceeds the share of future doctors with a low level of their severity.

The determining nature of the impact of personal characteristics of future doctors on the degree of development of the structural components of their professional formation has been empirically confirmed. It is shown that the basis of the development of such a structural component of the professional formation of future doctors as «goals» is a complex of their personal characteristics – «self-control», «emotional stability» and «commitment». It has been confirmed that the development of such a structural component of the professional development of future doctors as «resources» is determined by a high degree of expressiveness of the personal characteristic «expressiveness», and the structural component of professional development «I-concept» is determined by a high degree of expressiveness of the personal characteristics «commitment», «self-control» and «emotional stability».

Key words: *future doctor, professional development, personal characteristics, structural components, personal determinants*

Стаття надійшла до редакції 25.03.2024 р.